९३ ब्राह्मणग्रामन्यायः यथा ग्रामे अनेकेषु वर्णेषु वसत्स्वपि ब्राह्मणानां बाहुल्ये ब्राह्मणग्राम इत्युच्यते एवं विवक्षायामस्य प्रवृत्तिः। एवं मल्लग्रामन्यायादयोऽपि प्राधान्यविवक्षायां "प्रधान्येन व्यपदेशा भवन्तीति" न्यायविषये प्रवर्त्तन्ते

९४ ब्राह्मणश्रमणन्यायः श्रमणो बौद्धयतिः तस्याशास्त्रीयविधिना त्यक्तशिखासूत्रकक्षादेरस्यकृतित्वादिकर्मणश्च तदानीं ब्राह्मणत्वाभावेऽपि यथाभूतपूर्वेण ब्राह्मणत्वेन निर्देशस्तथा यत्र भूतपूर्वतया निर्देशस्तत्रास्य प्रवृत्तिः।

९५ भिक्षुपादप्रसारणन्यायः यथा कश्चिद्भिक्षुर्यथेष्टभोजनाच्छादनवासगृहादिलाभार्थं कस्यचिद्धनिनो गृहे प्रविश्य युगवत् स्वाभीष्टलाभं मन्यमानः प्रथमं धनिगृहे मे पादप्रसारणमस्तु पश्चादनेन परिचयसत्वाद् सर्वं स्वाभीष्टं संपादयिष्यामीति धिया स्वल्पामपि भिक्षां वस्तु मन्यमानः पश्चात् क्रमेण स्वाभीष्टं सम्पादयति एवं यत्र विवक्षा तत्रास्य प्रवृत्तिः।

९६ मज्जनोन्मज्जनन्यायः यथा नद्यादौ पतितः सन्नरश्चानभिज्ञः कदाचिन्मज्जति कदाचिदुन्मज्जति। एवं दुष्टवादिना स्वपक्षसमर्थनाय यतमानेन प्रबलयुक्तिमनासाद्य क्लिश्यते इति यत्र विवक्षा तत्रास्य प्रवृत्तिः।

९७ मणिमन्त्रन्यायः मणिमन्त्रादीनां वह्नेर्दाहं प्रति यथा स्वातन्त्र्येण प्रतिबन्धकत्वम् लोकसिद्धम् न च तत्र युक्तयपेक्षा एवं कामिनीजिह्वायाया अपि ज्ञानवाक्यं प्रति प्रतिबन्धकत्वमित्येवं यत्र पृथक् प्रतिबन्धकत्वं तत्रास्य प्रवृत्तिः।

९८ मरुकृतोलनन्यायः केनचित् कापटिकवणिजा स्वाभीष्टमानपूरणार्थं मरुकृतेन मेयद्रव्यसङ्कारेण सुवर्णारोपितेषु मध्ये कतिचिदुत्सृतत्वं यदा पश्यन्ति तदा तस्य यथा कपटव्यक्तिर्भवति एवं यत्र विवक्षा तत्रास्य प्रवृत्तिः।

९९ मरणादरं व्याधिरितिन्यायः वरमिति स्वानन्तरेण क्लीवम्। अत्यन्तदुःखजनकविषयोपस्थितौ यथा तदपेक्षयाऽल्पदुःखजनकस्वीकारो तथा विवक्षायामस्य प्रवृत्तिः। अत्रैव विषये "मारणाय गृहीतोऽङ्गुष्ठं स्वीकरोतीति, न्यायोऽपि प्रवर्त्तते "सर्वनाशे समुत्पन्ने अर्धं त्यजति पण्डितः" इति सर्वजनीनप्रसिद्धेः।

१०० मुद्गादिभोजोद्वरणन्यायः मुद्गादेस्तामसतृणविशेषादिभोजा गर्भस्थं भोजनं तृणम्। बहिरावरणतया स्थितानां स्वतृणानां मुद्गाद्यानां विभजनेन यथेप्सिता समुद्धियते तथा यत्र विवक्षा तत्रास्य प्रचारः।

१०१ यत्कृतकं तदनित्यमिति न्यायः कृतकं कार्यं जन्यभाव इति यावत् तथा च कार्यभावस्य उत्पत्तेः प्रागसत्त्वेन प्रागभावप्रतियोगित्वात् न प्रागभावाप्रतियोगित्वघटितनित्यत्वम्। ध्वंसस्य प्रागभावप्रतियोगित्वेऽपि भावत्वाभावात् न व्यभिचार इति तार्किकाः। वेदान्तिमते तु ध्वंसस्यापि नाशास्युपगमेन न भावत्वं विशेषणीयमिति भेदः।

१०२ यत्रोभयोः समोदोषो न तत्रैकोऽनुयोज्य इति न्यायः वादिप्रतिवादिभ्यां न्यूनपक्षयोर्यत्र तुल्योदोषो न तत्र एकः पर्यनुयोज्यः स्वपक्षेऽपि तद्दोषसत्त्वात् इत्येवं यत्र विवक्षा तत्रास्य प्रवृत्तिः "यत्रोभयोः समोदोषः परिहारोऽपि वा समः। नैकः पर्यनुयोज्यस्तादृशार्थविचारणे" इति वा०प्र०मा० धृतवाक्यम्।

१०३ यद्विशेषयोः कार्यकारणभावोऽस्ति बाधके तत्सामान्ययोरपीति न्यायः यथा तार्किकाणां घटत्वकुलालकृतित्वादिना कार्यकारणभावे सिद्धे कार्यत्वेन कृतित्वे न च कार्यकारणभावः नतु कुलालकृतेर्जातित्वेन द्रव्यत्वेन घटादिकं प्रति कारणत्वं तथात्वे तयोरनन्यथासिद्धत्वेनाकारणत्वं स्यात् कारणतां प्रति अनन्यथासिद्धेर्बाधकत्वात् अतएव न द्रव्यत्वेन दण्डादेर्घटादिं प्रति, कारणत्वं नापीन्द्रियत्वेन प्रत्यक्षत्वावच्छिन्नं प्रति, इन्द्रियत्वस्यैकस्याभावदिति "

१०४ यादृशं सुखं तादृशो चमेटेति न्यायः तुल्यरूपपरिहार विवक्षायामस्य प्रवृत्तिः। [विवक्षायामस्य प्रवृत्तिः।

१०५ यादृशो यस्तस्तादृशो बलिरिति न्यायः तुल्यरूपोपहार

१०६ येनोक्तस्यते येन चोपसंह्रियते स वाक्यार्थ इति न्यायः यथा गिरिरग्निमान् इति प्रतिज्ञावाक्येन पर्वतस्यैवोपक्रमः तस्याहङ्क्रियानिति निगमनवाक्येऽपि गिरेरेव वह्निमत्त्वेन बोधात् सएव वाक्यार्थएवमन्यत्रापि।

१०७ योजनप्राप्यायां कावेर्यां मल्लबन्धनमिति न्यायः कावेरी नदीविशेषः मल्लः कैवर्त्तभेदस्तद्देशः वस्त्रभेदश्च बन्धनं यद्वा मल्लो बाहुयुद्धकुशलस्तदद्वन्द्वोऽन्वितवाससां कटौ बन्धनं मल्लबन्धनं तच्च नदीतारणाय कार्यमिति लोकप्रसिद्धम्। तद्यथा योजनमार्गेण प्राप्यायां तस्यामयुक्तं तथा यत्र विवक्षा तत्रास्य प्रचारः।

१०८ रत्नपटनन्यायः यदा तु निराकाङ्क्षेऽपि वाक्ये आकाङ्क्षा-